

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1992-1993 (*)

2 APRIL 1993

WETSVOORSTEL

**tot voorkoming van de
onzekerheid van bij wijze van
schenking verkregen eigendom**

(Ingediend door de heer De Decker c.s.)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Inleiding : « Een aanbod van de wetgever »

Zie de inleidende nota bij de toelichting van het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1 van de hypotheekwet (Stuk n° 816/1-92/93).

Dit voorstel werd uitgewerkt door de heren Jean-François Taymans, notaris te Brussel, lector aan de Rechtsfaculteit van de Universiteit van Luik, en Pierre Vander Maelen, notaris te Olloy-sur-Viroin.

2. Toelichting bij het wetsvoorstel

Scheningen en legaten bewijzen hun nut als instituten in het Belgische juridische arsenaal.

Ofschoon solidariteit binnen het gezin een wezenlijke verantwoording is voor de overdracht van goederen bij erfopvolging, biedt de schenking vaak de mogelijkheid om op verstandige wijze op deze overdracht vooruit te lopen. Die mogelijkheid bestaat erin om de kinderen te laten beschikken over een deel van het vermogen van hun ouders op het moment waarop zij daaraan het meeste nood hebben : voor de financiering van de studie van hun eigen kinderen,

(*) Tweede zitting van de 48e zittingsperiode.

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1992-1993 (*)

2 AVRIL 1993

PROPOSITION DE LOI

**en vue de remédier à la fragilité
de la propriété acquise
par voie de libéralité**

(Déposée par M. De Decker et consorts)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

1. Note préliminaire : « Une offre de service au législateur »

Voir la note préliminaire des développements de la proposition de loi modifiant l'article 1er de la loi hypothécaire (Doc. n° 816/1-92/93).

La présente proposition a été formulée par MM. Jean-François Taymans, notaire à Bruxelles, maître de conférences à la Faculté de droit de l'Université de Liège et Pierre Vander Maelen, notaire à Olloy-sur-Viroin.

2. Commentaire de la proposition de loi

La donation et le legs sont des instruments utiles dans notre arsenal juridique.

Si la solidarité familiale est une justification essentielle de la transmission des biens par héritage, la donation permet souvent d'anticiper intelligemment cette transmission en permettant aux enfants de disposer d'une partie du patrimoine de leurs parents au moment où ils en ont le plus besoin : paiement des études de leurs propres enfants, acquisition de leur immeuble d'habitation, création de leur entreprise. En outre, bien utilisée, la donation permet aux pa-

(*) Deuxième session de la 48e législature.

voor de aankoop van een woning, voor het starten van een bedrijf. Bovendien stelt de schenking, indien ze oordeelkundig wordt aangewend, de ouders in staat om hun eigendom op passende wijze te verdelen en aldus te voorkomen dat uit de afwikkeling van de nalatenschap moeilijkheden of zelfs conflicten ontstaan.

Legaten bieden dan weer de mogelijkheid bepaalde erfgoederen op een wijze te verdelen die bijzonder goed is aangepast aan de behoeften van de kinderen of de aard van die goederen.

De praktijkjuristen zijn het er evenwel over eens dat deze juridische instituten niet alleen nuttig, maar ook onzeker zijn. Ten gevolge van sommige door het Burgerlijk Wetboek opgelegde voorschriften, loopt de begunstigde van een schenking immers een aantal risico's. Die worden onderstaand verduidelijkt. Evenzo kan de legataris in sommige gevallen worden geconfronteerd met de weigering van zijn medeërfgenen om het legaat uit te keren.

Het zou dan ook zinvol zijn, mocht de wetgever sommige artikelen van het Burgerlijk Wetboek, die de oorzaak zijn van het onzekere karakter van schenkingen en algemeen als onverantwoord worden beschouwd, opheffen of wijzigen.

Risico's voor de begiftigde van een schenking

1. Risico's voortvloeiend uit de voorschriften inzake inbreng

Uitgaande van het streven van de wetgever de gelijke behandeling van erfgenamen te bevorderen, vindt de verplichting voor de begunstigde van een schenking om de geschonken goederen in de boedel in te brengen, haar uitdrukking in de onderstaande voorschriften :

a) Betreft de schenking een onroerend goed, dan moet dit, behoudens uitzonderlijke gevallen, in natura worden ingebracht (cfr. artikel 859 van het Burgerlijk Wetboek), wat niets minder betekent dan dat het geschonken goed aan de begiftigde wordt ontnomen en naar de boedel terugkeert waar het aan de met de verdeling verbonden risico's wordt blootgesteld!

Akten van schenking van onroerende goederen houden weliswaar meestal vrijstelling van inbreng in natura in. Niettemin is het abnormaal dat bij overeenkomst moet worden afgeweken van een wettelijke regel die vatbaar is voor kritiek (waar in dit geval ieder het over eens is). Wenselijker is de regel zelf op te heffen. Daarbij komt dat de opheffing van de verplichting tot inbreng in natura, wanneer het onroerende goederen betreft, het voordeel biedt dat een einde wordt gemaakt aan een niet langer verantwoord onderscheid tussen roerende en onroerende goederen (aangezien eerstgenoemde reeds in waarde kunnen worden ingebracht).

b) De waarde van de in te brengen goederen verschilt al naar gelang van het soort schenking. Een

rents d'opérer une répartition adéquate de leurs biens, et d'éviter ainsi les complications, voire les conflits, que peuvent entraîner les règlements successoraux.

De son côté, le legs permet d'attribuer certains avoirs successoraux de manière particulièrement appropriée aux besoins des enfants ou à la nature de ces avoirs.

Or, les praticiens sont unanimes à considérer que ces instruments, s'ils sont utiles, sont aussi fragiles. En effet, en raison de certaines règles imposées par le Code civil, celui qui est devenu propriétaire par donation court un certain nombre de risques, que l'on va détailler dans un instant. De même, le bénéficiaire d'un legs verra dans certains cas l'exécution de ce legs refusée par ses cohéritiers.

Le législateur ferait donc œuvre utile en supprimant ou en modifiant un certain nombre d'articles du Code civil qui sont à la source de cette fragilité des libéralités, et dont on s'accorde généralement à dire qu'ils ne se justifient pas.

Les risques encourus par le bénéficiaire d'une libéralité

1. Ceux qui résultent des règles relatives au rapport

Fondée sur la volonté du législateur de promouvoir l'égalité entre les héritiers, l'obligation pour le bénéficiaire d'une donation de rapporter à la masse les biens donnés se traduit notamment par les règles suivantes :

a) Si la donation portait sur un immeuble, celui-ci devra, sauf exceptions, être rapporté en nature (article 859 du Code civil), ce qui signifie tout simplement que le donataire est dépouillé du bien reçu, qui retourne à la masse successorale pour être soumis aux aléas du partage!

Bien entendu, la plupart des actes de donation d'immeubles comportent dispense du rapport en nature, mais il est anormal de devoir recourir à une dérogation conventionnelle à une règle légale, si celle-ci est critiquable (ce que chacun reconnaît en l'occurrence) : il vaut mieux supprimer la règle elle-même. De plus, la suppression de l'obligation du rapport en nature en matière immobilière aurait l'avantage de mettre fin à une discrimination qui ne se justifie plus entre biens immeubles et biens meubles (ceux-ci étant d'ores et déjà rapportables en valeur).

b) La valeur des biens à rapporter est différente selon le type de donation intervenue. Ainsi, suppo-

voorbeeld : een vader doet op dezelfde dag een schenking ten belope van 1 000 000 frank aan elk van zijn vier kinderen :

— de eerste schenking betreft een perceel grond (met vrijstelling van inbreng in natura) : de begiftigde moet inbreng doen van de waarde van dit perceel op de dag van het overlijden van zijn vader (artikel 860 van het Burgerlijk Wetboek);

— de tweede betreft effecten : de begiftigde moet inbreng doen van de waarde van deze effecten op de dag van de schenking en, indien aan de akte van schenking geen staat van schatting is gehecht, geschiedt de raming door een deskundige (artikel 868 van het Burgerlijk Wetboek);

— de derde betreft een geldbedrag : de inbreng geschiedt dan door mindere ontvangst uit het gereed geld van de nalatenschap, en indien zulks niet toereikend is, kan de begiftigde zich bevrijden door andere goederen van de nalatenschap af te staan (artikel 869 van het Burgerlijk Wetboek);

— de vierde schenking bestaat erin dat de vader de aankoopprijs van een rechtstreeks op naam van het begiftigde kind aangekocht pand betaalt. In dat geval is er discussie over de vraag of de inbreng moet bestaan uit een bedrag dat overeenstemt met de aankoopprijs, dan wel met de waarde van het pand op de dag van het overlijden (zie S. Nudelhole, « Donation, achat et prête-nom », in « Mélanges offerts à Robert Pirson », Bruylant, 1989, blz. 233 en volgende; L. Raucent, « La donation-achat en faveur d'un conjoint en présence d'héritiers réservataires », RGDC, 1991, blz. 120 en volgende).

De ingewikkeldheid van de desbetreffende regels leidt in vele gevallen tot betwistingen bij de afwikkeling van nalatenschappen. Hoe kan, bij ontstentenis van een staat van schatting (een vaak voorkomend geval), naar behoren een raming van niet op de beurs genoteerde effecten of van reeds jaren te voren geschonken roerende goederen worden gemaakt? Hoe kan men verantwoorden dat op de schenking van een onroerend goed en de schenking van het bedrag voor de aankoop van een zelfde pand (eventueel) een verschillende regeling van toepassing is? Hoe kan rekening worden gehouden met de muntontwaarding voor wat geldschenkingen betreft? De praktijk leert dat onrechtvaardigheid en gebrek aan samenhang steeds bron van conflicten en dus van onzekerheid zijn.

2. *Risico's voortvloeiend uit de voorschriften inzake inkorting*

a) Overeenkomstig de wet wordt aan bepaalde erfgenamen van de overledene een gedeelte van de nalatenschap, waarover niet kan worden beschikt, gereserveerd. Algemeen wordt aangenomen dat deze beschermde erfgenamen recht hebben op hun wettelijk erfdeel « in natura », dit wil zeggen dat zij gerech-

sons qu'un père ait fait le même jour une donation d'une valeur de 1 000 000 de francs à chacun de ses quatre enfants :

— la première porte sur une terre (il y a dispense de rapport en nature) : le donataire devra rapporter la valeur de cette terre au jour du décès du père (article 860 du Code civil);

— la seconde porte sur des titres : le donataire devra rapporter la valeur de ces titres au jour de la donation, et s'il n'y a pas eu d'état estimatif annexé à l'acte de donation, cette estimation sera faite par expert (article 868 du Code civil);

— la troisième porte sur une somme en numéraire : le rapport se fera en moins prenant dans le numéraire de la succession, et en cas d'insuffisance, le donataire pourra se libérer en abandonnant d'autres biens de la succession (article 869 du Code civil);

— la quatrième est faite sous forme du paiement par le père du prix d'achat d'un immeuble, cet achat étant immédiatement fait au nom de l'enfant donataire. Dans ce cas, il y a discussion quant à savoir s'il y a lieu de rapporter un montant égal au prix d'achat, ou à la valeur de l'immeuble au jour du décès (voy. S. Nudelhole, « Donation — achat et prête-nom », in Mélanges offerts à Robert Pirson, Bruylant, 1989, pp. 233 et suivantes.; L. Raucent, La donation — achat en faveur d'un conjoint en présence d'héritiers réservataires, R.G.D.C., 1991, 2, pp. 120 et suivantes).

L'enchevêtrement de ces différentes règles aboutit à des controverses fréquentes lors des règlements successoraux : en l'absence (fréquente) d'état estimatif, comment estimer valablement des titres non cotés en bourse, ou des objets mobiliers, donnés il y a de nombreuses années? Comment justifier la différence (éventuelle) de régime entre la donation d'un immeuble et la donation de la somme ayant permis l'acquisition d'un immeuble identique? Comment prendre en compte la dévaluation de l'argent, pour les donations faites en numéraire? L'injustice et l'incohérence, la pratique l'apprend, sont toujours source de conflits, donc d'insécurité.

2. *Ceux qui résultent des règles relatives à la réduction*

a) La loi réserve à certains héritiers du défunt une partie de la succession dont il est interdit de disposer. Il est unanimement admis que ces héritiers protégés ont droit à leur réserve « en nature », c'est-à-dire qu'ils ont droit à la recevoir sous forme de biens faisant partie de la succession, et non « en valeur »,

tigd zijn dit erfdeel in de vorm uit goederen uit de nalatenschap te ontvangen, en dus niet in waarde, als een schuldvordering op hun medeërfgenenamen of op de legatarissen.

b) Notariële kringen hebben al vaak kritiek geuit op het absolute karakter van de regel van het wettelijke erfdeel in natura (cfr. met name Chr. De Wulf, « Rapport aux Journées notariales de Bruges », 1980, blz. 40; Raucourt, « Rapport aux Journées notariales de Charleroi, 1983, blz. 203 en volgende).

Het recht op het wettelijke erfdeel in natura bemoeilijkt immers schikkingen tussen familieleden waarbij een ouder poogt :

— de splitsing van het enige gezinseigendom (dan wel de verkoop daarvan om uit onverdeeldheid te treden) te voorkomen door middel van een schenking of legaat aan een van de kinderen, die dan zijn medeërfgenenamen daarvoor dient te vergoeden;

— het familiebedrijf (landbouwbedrijf, industriële onderneming of handelszaak) over te dragen aan het kind dat al met hem samenwerkt, teneinde de toekomst van dat kind veilig te stellen;

— bij de verdeling van zijn bezittingen rekening te houden met het feit dat sommige van zijn kinderen onbekwaam zijn om een vermogen of een bepaald soort van vermogen te beheren (het betreft hier bijvoorbeeld mentaal gehandicapten, die onbekwaam zijn om goederen te beheren, of verkwisters).

c) Het probleem vloeit voort uit het feit dat het recht op het wettelijk erfdeel in natura het recht tot inkorting in natura behelst. De beschermde erfgenaam die zijn recht op het wettelijk erfdeel inroept, kan zodoende zijn medeërfgenenamen die in te korten schenkingen hebben verkregen, ertoe verplichten de verkregen goederen geheel of gedeeltelijk opnieuw in de boedel in te brengen.

Daaruit volgt niet alleen dat bepaalde testamentaire beschikkingen geen uitwerking hebben, maar ook (indien de inkorting van legaten ontoereikend is) dat sommige geschenken goederen materieel moeten worden teruggegeven.

3. *Risico's die de kredietwaardigheid van de begiftigde aantasten doordat ze de rechten van derden in het gedrang brengen*

a) Om het wettelijk erfdeel te beschermen heeft de wetgever niet geaarzeld de mogelijkheid te scheppen bepaalde handelingen van de begiftigde nietig te doen verklaren, zelfs wanneer zulks ten nadele van derden gaat. Een aantal voorbeelden :

— wanneer een vordering tot inkorting betrekking heeft op een onroerend goed, komen de door de begiftigde aan zijn schuldeiser toegestane hypotheek te vervallen (artikel 929 van het Burgerlijk Wetboek);

— de erfgenamen met een wettelijk erfdeel kunnen onder bepaalde voorwaarden de teruggave van

c'est-à-dire sous forme d'une créance à l'égard de leurs cohéritiers ou des légataires.

b) A de nombreuses reprises déjà, le notariat a critiqué le caractère absolu de la règle de la réserve en nature (voy. notamment Chr. De Wulf, Rapport aux Journées Notariales de Bruges, 1980, p. 40; Raucourt, Rapport aux Journées Notariales de Charleroi, 1983, pp. 203 et suivantes).

En effet, le droit à la réserve en nature rend notamment difficiles les arrangements de famille par lesquels un parent cherche à :

— éviter le démembrement de la propriété familiale unique (ou sa vente pour sortir d'indivision), en la donnant ou la légant à un de ses enfants à charge de dédommager ses cohéritiers;

— transmettre la propriété de l'entreprise familiale (exploitation agricole, entreprise industrielle, fonds de commerce) à celui de ses enfants qui y travaille déjà avec lui, afin d'assurer l'avenir professionnel de cet enfant;

— partager ses biens en tenant compte de l'incapacité de fait dans laquelle peuvent se trouver certains de ses enfants de gérer un patrimoine, ou tel type de patrimoine (ceci concerne par exemple le handicapé mental, incapable de gérer, ou le prodigue).

c) La difficulté résulte de ce que le droit à la réserve en nature implique le droit à la réduction en nature : celui des héritiers protégés qui invoque son droit à la réserve peut ainsi obliger ceux de ses cohéritiers qui ont bénéficié de libéralités réductibles à remettre dans la masse successorale tout ou partie des biens reçus.

Il s'ensuit que non seulement certaines dispositions testamentaires seront inopérantes, mais également (si la réduction des legs n'est pas suffisante) que certains biens donnés devront être matériellement restitués.

3. *Ceux qui lui ôtent son crédit en mettant en péril les droits des tiers*

a) Dans son souci de protéger la réserve, le législateur n'a pas hésité à permettre l'annulation de certaines opérations faites par le donataire, même au détriment des tiers. Ainsi :

— lorsque l'action en réduction porte sur un immeuble, les hypothèques consenties par le donataire au profit de son créancier sont nulles (article 929 du Code civil);

— les héritiers réservataires peuvent obtenir la restitution des biens donnés, dans certaines condi-

de geschonken goederen vorderen, ook al zijn die goederen aan een derde vervreemd (artikel 930 van het Burgerlijk Wetboek).

Deze wettelijke bepalingen hebben tot gevolg dat de begiftigde vaak voor moeilijkheden komt te staan, zowel om een hypothecair krediet te verkrijgen (indien hij alleen het geschonken goed als waarborg kan geven) als om het pand te verkopen.

b) In het Burgerlijk Wetboek is tevens voorzien in de nietigverklaring van schenkingen in een aantal andere gevallen (recht van terugkeer, artikel 951; herroeping wegens niet-ervulling van de voorwaarden, artikel 953 van het Burgerlijk Wetboek).

Met de vernietiging van de schenking komen, in al die gevallen, ook de rechten van de derden als verkrijger of als begunstigde van de inschrijving van een hypotheek te vervallen (artikelen 952 en 954 van het Burgerlijk Wetboek).

Zelfs al kan de daaruit voortvloeiende onzekerheid worden weggewerkt door de vrijwillige tussenkomst van de schenker in de verkoopakte of in de akte tot hypotheekstelling (om afstand te doen van de mogelijkheid om het recht van terugkeer of de herroeping tegen derden in te roepen), toch lijkt het wenselijk de wet op dat punt te herzien.

3. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1

Zie punt 1, a), supra.

Art. 2

De forfaitaire verhoging met 4 % per jaar, ongeacht de aard van het geschonken goed, heeft tot doel in geval van in de tijd gespreide schenkingen de gelijke behandeling van de erfgenamen te herstellen, waarbij evenwel de eenvormigheid van de inbreng wordt gewaarborgd (zie punt 1, a), supra). Het alternatief bestaat erin alle goederen op de dag van het overlijden te ramen. Dat kan evenwel rampzalige gevolgen hebben voor de erfgenaam die de geschonken goederen heeft vervreemd, als deze goederen inmiddels aanzienlijk in waarde zijn gestegen. Een en ander biedt geen oplossing, noch voor het probleem van de geldschenkingen, tenzij men overgaat tot een ingewikkelde berekening van de munterosie, noch voor het probleem van de ongelijke behandeling van de erfgenamen wanneer de schenkingen niet op hetzelfde tijdstip zijn gedaan.

Een indexkoppeling kan dan weer onrechtvaardige gevolgen in de ene of de andere richting hebben.

Het percentage van 4 % wordt daarentegen vaak aangemerkt als een op lange termijn gemiddelde opbrengst van een heterogeen samengesteld vermogen.

tions, même si ces biens ont été aliénés au profit d'un tiers (article 930 du Code civil).

Il résulte de ces dispositions légales que le donataire a souvent des difficultés, tant à obtenir du crédit hypothécaire (s'il ne peut donner en garantie que l'immeuble donné) qu'à vendre ledit immeuble.

b) Le Code civil prévoit également l'annulation des donations dans un certain nombre d'autres cas (droit de retour, article 951; révocation pour inexécution des charges, article 953 du Code civil).

Dans tous ces cas, l'annulation de la donation fait disparaître les droits du tiers acquéreur ou bénéficiaire d'une inscription hypothécaire (articles 952 et 954 du Code civil).

Même si l'intervention volontaire du donateur dans l'acte de vente ou d'affectation hypothécaire (pour renoncer à invoquer à l'égard du tiers le droit de retour ou la révocation) permet de porter remède à l'insécurité qui en résulte, il semble opportun de revoir la loi sur ce point.

3. Commentaire des articles

Article 1er

Voir point 1 a) ci-dessus.

Art. 2

La majoration forfaitaire de 4 % par an, quelle que soit la nature du bien donné, a pour but de rétablir l'égalité entre les héritiers, lorsque les donations se sont échelonnées dans le temps, tout en réalisant l'uniformité des opérations de rapport (voir point 1 a) ci-dessus). La solution alternative, consistant à estimer tous les biens au jour du décès, peut conduire à des résultats catastrophiques pour l'héritier qui a aliéné les biens donnés, ceux-ci ayant par la suite pris une valeur considérable; elle ne résout pas le problème des donations en numéraire, sous peine de devoir réaliser le calcul compliqué de l'érosion monétaire, ni celui de l'inégalité entre héritiers, lorsque les donations n'ont pas été faites à la même époque.

Quant à l'indexation, elle peut conduire à des résultats injustes dans un sens ou dans l'autre.

Par contre, le taux de 4 % est souvent considéré, sur le long terme, comme constituant le revenu moyen d'un patrimoine, toutes catégories de biens confondues.

Art. 3

Voorkomen moet worden dat degene te wiens behoefte inbreng wordt gedaan, wordt benadeeld doordat aanvankelijk te lage waarden werden gehanteerd. Derhalve is bepaald dat de begiftigde de desbetreffende waarden mede moet goedkeuren, of dat hij, zo hij dat niet doet, steeds het recht heeft om deze waarden te betwisten.

Bij de regeling met betrekking tot de staat van schatting is het volgende in overweging genomen :

— slechts in uitzonderlijke gevallen hebben schenkingsakten betrekking op roerende goederen, aangezien in dat geval schenkingsrechten verschuldigd zijn;

— er kan worden overwogen een staat van schatting op te maken die niet aan de schenkingsakte wordt gehecht, maar niettemin vaste dagtekening heeft (teneinde iedere vorm van bedrog uit te sluiten). Vaste dagtekening kan door middel van de registratie van het document worden verkregen, waarbij alleen het vast recht wordt geheven indien de staat van schatting niet door de begiftigde is ondertekend. Niettemin moet, met het oog op de bescherming van diens rechten, het bewijs worden geleverd dat hij heeft ingestemd met de waarde opgenomen in de staat van schatting.

Art. 4

Wanneer de bovenstaande wijzigingen worden aangenomen, zijn de hier bedoelde artikelen overbodig.

Art. 5

De voorgestelde tekst behelst niet de opheffing van het beginsel van het wettelijk erfdeel in natura. Ofschoon de hier voorgestelde wijziging minder vermakend is dan hetgeen de Franse wetgever met de wet van 3 juli 1971 heeft verwezenlijkt, komt zij er in navolging daarvan op neer dat schenkingen niet langer aan inkorting in natura worden onderworpen wanneer de begiftigden de nakomelingen van de *de cuius* zijn. Een en ander beoogt de onder punt 2, b), supra genoemde schikkingen tussen familieleden mogelijk te maken.

Artt. 6 en 7

Zie punt 3, a), supra.

Art. 3

Il faut éviter que des valeurs de départ trop basses ne soient retenues, au détriment des bénéficiaires du rapport. Aussi est-il prévu qu'ils interviennent pour approuver ces valeurs, à défaut de quoi ils conserveront le droit de les critiquer.

Le système retenu pour l'état estimatif tient compte des considérations suivantes :

— les actes de donation portant sur des biens mobiliers sont très rares, parce qu'ils emportent la perception de droits de donation;

— on peut concevoir un état estimatif non annexé à un acte de donation, mais pour autant qu'il ait date certaine (afin d'éviter toute fraude). La date certaine peut être obtenue par l'enregistrement du document, cet enregistrement ne donnant lieu qu'à la perception du droit fixe si l'état n'est pas signé par le donataire; il faut cependant, cette fois pour protéger les droits de ce dernier, qu'il soit établi qu'il a marqué son accord sur la valeur reprise dans l'état estimatif.

Art. 4

Ces articles deviennent inutiles si l'on adopte les modifications suggérées ci-dessus.

Art. 5

Le texte proposé ne supprime pas le principe de la réserve en nature. Simplement, à l'instar de ce qu'a réalisé le législateur français par la loi du 3 juillet 1971 — quoique la réforme ici suggérée soit beaucoup plus limitée —, on décide que les libéralités ne sont plus sujettes à une réduction en nature, lorsque les bénéficiaires en sont les descendants du *de cuius*, et ce en vue de permettre les arrangements de famille évoqués au point 2, b) ci-dessus.

Art. 6 et 7

Voir point 3 a) ci-dessus.

Artt. 8 en 9

Zie punt 3, b), supra.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Artikel 858 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 858. — De inbreng geschiedt in waarde. »

Art. 2

Artikel 859 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 859. — De in de nalatenschap in te brengen waarde is gelijk aan die van het geschonken goed op de dag van de schenking, jaarlijks en tot de dag van het overlijden van de schenker met 4 % verhoogd. »

Art. 3

Artikel 860 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 860. — De waarde van het goed op de dag van de schenking is die welke is opgenomen hetzij in de schenkingsakte, hetzij in een staat van schatting die de schenker heeft ondertekend en vaste dagtekening heeft, voor zover de begiftigde in dit laatste geval met deze staat heeft ingestemd, wat door alle wettelijke middelen kan worden bewezen.

Die waarde kan niet worden betwist door de ergenamen die zich op de inbreng kunnen beroepen en die in de schenkingsakte zijn opgetreden of de staat van schatting mede hebben ondertekend.

Bij ontstentenis van akte of van staat van schatting wordt de waarde geacht gelijk te zijn aan de waarde van het goed op de dag van het overlijden van de schenker. »

Art. 4

De artikelen 861 tot 869 van hetzelfde Wetboek worden opgeheven.

Art. 8 et 9

Voir point 3 b) ci-dessus.

A. DE DECKER
A. DUQUESNE
J. GOL
L. MICHEL
P. BERBEN
P. BEAUFAYS

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

L'article 858 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 858. — Le rapport se fait en valeur. »

Art. 2

L'article 859 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 859. — La valeur à rapporter à la succession est celle qu'avait le bien donné, au jour de la donation, majorée de 4 % par an jusqu'au jour du décès du donateur. »

Art. 3

L'article 860 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 860. — La valeur du bien au jour de la donation est celle qui figure soit dans l'acte de donation, soit dans un état estimatif signé par le donateur et ayant date certaine, pour autant dans ce dernier cas, que le donataire ait marqué son accord sur cet état, ce qui pourra être établi par toute voie de droit.

Cette valeur ne pourra être contestée par les successibles pouvant invoquer le rapport, et qui soit seront intervenus dans l'acte de donation, soit auront contresigné l'état estimatif.

A défaut d'acte ou d'état estimatif, elle sera supposée être égale à la valeur du bien, au jour du décès du donateur. »

Art. 4

Les articles 861 à 869 du même Code sont abrogés.

Art. 5

Artikel 924 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 924. — 1. Schenkingen onder levenden of legaten aan een nakomeling, of aan nakomelingen gezamenlijk, waarbij het beschikbare gedeelte wordt overschreden, kunnen door de begunstigden geheel worden behouden, ongeacht de waarde van het overschot, met dien verstande dat de erfgenamen met wettelijk erfdeel in geld worden vergoed en onverminderd het bepaalde in artikel 915*bis*, § 2.

2. Wanneer de begunstigde een erfgenaam met wettelijk erfdeel is, geschiedt de inkorting door mindere ontvangst ten belope van zijn wettelijk erfdeel, behalve indien de vergoeding in de vorm van levenslange rechten geschiedt, zoals hierna is bepaald.

3. De vergoeding wordt berekend op grond van de waarde van de geschonken goederen, zoals vastgesteld in artikel 859, of van de vermaakte goederen, zoals geraamd op de dag van het openvallen van de nalatenschap.

4. De vergoeding moet worden betaald op de dag van de verdeling. De schenker of erflater kan evenwel bepalen dat ze geheel of gedeeltelijk in de vorm van levenslange rechten zal worden betaald. In dat geval moet de begunstigde voldoende zekerheid stellen. »

Art. 6

Artikel 929 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 929. — De teruggave van het onroerend goed ten gevolge van inkorting doet geen afbreuk aan de door de schenker toegestane hypotheek, tenzij in geval van bedrog door de begunstigde van de hypotheek. In geval van tenuitvoerlegging op de boedel op vordering van de hypothecaire schuldeiser, dient de begiftigde degenen die over de vordering tot inkorting beschikken, tot beloop van hun rechten te vergoeden, tenzij dezen er de voorkeur aan geven om onverwijld de inkorting in waarde te vorderen. »

Art. 7

Artikel 930 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 930. — De erfgenamen kunnen de vordering tot inkorting niet instellen tegen derden die te goeder trouw zijn en aan wie het onroerend goed onder welke titel ook is vervreemd. In dat geval geschiedt de inkorting in waarde. »

Art. 8

Artikel 952 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

Art. 5

L'article 924 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 924. — 1. Les donations entre vifs ou les legs faits à un descendant, ou à des descendants conjointement, qui excèdent la quotité disponible, peuvent être retenus en totalité par les gratifiés quel que soit l'excédent, sauf à indemniser en argent les héritiers réservataires, et sans préjudice des dispositions de l'article 915*bis*, § 2.

2. Lorsque le gratifié est un héritier réservataire, la réduction se fait en moins prenant à concurrence de sa réserve, sauf si l'indemnité prend la forme de droits viagers, ainsi qu'il sera dit ci-après.

3. L'indemnité se calcule d'après la valeur des biens donnés telle qu'elle est fixée à l'article 859, ou des biens légués, estimés au jour de l'ouverture de la succession.

4. L'indemnité est payable le jour du partage. Le donateur ou le testateur peut toutefois stipuler qu'elle sera totalement ou partiellement payée sous forme de droits viagers, auquel cas le gratifié devra fournir les garanties suffisantes. »

Art. 6

L'article 929 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 929. — La restitution de l'immeuble par l'effet de la réduction ne portera pas atteinte aux hypothèques constituées par le donataire, sauf fraude du bénéficiaire de l'hypothèque. En cas d'exécution du bien sur poursuite du créancier hypothécaire, le donataire devra indemniser les bénéficiaires de l'action en réduction à concurrence de leurs droits, à moins que ceux-ci ne préfèrent demander immédiatement la réduction en valeur. »

Art. 7

L'article 930 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 930. — L'action en réduction ne pourra être exercée par les héritiers contre les tiers de bonne foi au profit desquels l'immeuble aura été aliéné à quelque titre que ce soit. En pareil cas, la réduction aura lieu en valeur. »

Art. 8

L'article 952 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 952. — Het recht van terugkeer heeft niet tot gevolg dat de vervreemding van de geschonken goederen wordt vernietigd en doet geen afbreuk aan de op deze goederen toegestane hypotheek. In dat geval betalen de erfgenamen van de begiftigde de waarde van de geschonken goederen, zoals geraamd op de dag van het overlijden, aan de schenker terug. »

Art. 9

Artikel 954 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 954. — De herroeping wegens een van de in artikel 953 genoemde oorzaken heeft niet tot gevolg dat de vervreemding van de geschonken goederen wordt vernietigd en doet geen afbreuk aan de op deze goederen toegestane hypotheek. In dat geval betaalt de begiftigde de waarde van de geschonken goederen, zoals geraamd op de dag van het overlijden, aan de schenker terug. »

16 oktober 1992.

« Art. 952. — Le droit de retour n'aura pas pour effet de résoudre les aliénations des biens donnés, ni de porter atteinte aux hypothèques constituées sur ces biens. En pareil cas, les héritiers du donataire restituent au donateur la valeur des biens donnés, estimée au jour du décès. »

Art. 9

L'article 954 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 954. — La révocation pour une des causes prévues à l'article 953 n'aura pas pour effet de résoudre les aliénations des biens donnés, ni de porter atteinte aux hypothèques constituées sur ces biens. En pareil cas, le donataire restitue au donateur la valeur des biens donnés, estimée au jour de la demande. »

16 octobre 1992.

A. DE DECKER
A. DUQUESNE
J. GOL
L. MICHEL
P. BERBEN
P. BEAUFAYS